

Selected teachings from the thought of
R' Avraham Yitzchak Hakohen Kook Zt"l

In Search of a Divine Unity

שלום הבריות, יסודתה באהבת בכלל באמת וסופה להתקים, וכרבות ימיה כן תוסיף להתגדל ולהתחזק. על כן בהיותנו על אדמתנו, ובית עולמים בבנינו היה מקום מרכז האחדות, נאסרו הבמות בפרטיות, כי גם ההתאחדות שיכולה להיות ע"י קבוצים קטנים שבבמות מפסידה היא את יסוד אחדות האומה הכללית שבמרכז הגדול, שרק על ידה תתגלה ותתקים תכלית חפץ ד' הגדול. והנותם שלום לחבירו קודם שיתפלל מראה הוא לדעת, שאינו מכיר שיסוד השלום וקיומו תלוי הוא רק בהכרת דעת ד', שהיא הסבה האמתית המקימת את השלום לא באפן מקרי כי אם בקיום עצמי, וחושב הוא ליסוד השלום מצד ההכרה הטבעית בלבדה, שענינה הוא רק אהבת עצמו, וחיבורה מביא לידי פירוד. על כן הוא כאילו עשאו במה, שנראה כאילו עושה חבור וקבוץ לעבוד ד', אבל הוא מפריד מן התכלית הכללית הגדולה. וכן היא בבחברות האנושית, מבלי להזכיר שם שמים ולהורות שיסוד השלום בעולם הוא שמו של המלך שהשלום שלו ב"ה, ואע"פ שהיא מביאה התאחדות לשעה, אבל ע"י מעוט הכרה בכבוד שמים יתגדלו בהכרח התכונות הרעות ואהבת כל אחד לעצמו תתרבה, עד שלא יתכן מצב השלום ויהיה חבור שסופו לפירוד ופסד.

—סידור עולת ראי"ה (ליקוטים, דף רנז')

"אמר רב כל הנותן שלום לחברו קודם שיתפלל, כאילו עשאו במה" (ברכות י"ד). יסוד השלום והאחדות בין בני אדם יצויר עפ"י שני אפני הדרכות. האחד, שהאדם מכיר שהוא חברתי בטבעו, ובהתבודד כל אחד בבקשת תועלתו לא יעלה בידו חפצו, ורק בהתאחד הרבים ע"י השלום ישיגו חפצם, וגם כל איש פרטי ימצא בזה את חפץ לבבו. האפן הזה, מצד הטבעיות הפשוטה, נמצא גם אצל שכחי אלוה. למעלה מזה היא ההכרה מצד ההכר הפנימית בחפץ עליון, שהוא לתכלית השלום והאחדות בין בני אדם מאחר שכולנו אחים אנחנו מיוחסים לאבינו שבשמים, וע"י השלום והאחדות יצאו לאור כל החמודות הגדולות של שלמות החכמה הצדק והמישרים. והאפן הזה יתכונן רק ע"י ההכרה בכבוד שמים וברוממות ההשגחה האלהית. וכן גדול ההבדל בהמשך הקיום של שתי הדרכים האלה. האחדות, שבאה מפני דרישת טובתו של כל יחיד, חמטת אהבת כל יחיד לעצמו, היא אחדות מקרית, שיסודה היא אהבת הפרט העצמית, ואין סופה להתקים, כי אין לה מרכז אמתי, וגם כשהאחדות לכאורה מתגדלת סופה לשלהבת שנאה ומלחמת אחים, בהיות כל יחיד מושך להנאת עצמו. אבל האחדות, שבאה מצד ההכרה בערך התכלית העליון שבא רק ע"י

הארות והערות לעיון

א. ראש חודש אב: הילולא דאהרן הכהן

(1) ספר במדבר פרק לג

(לח) ויצל אהרן הפהן אל הר הקר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי באחד לחודש:

(2) משנה מסכת אבות פרק א

(יב) הלל ושמאי קבלו מהם. הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה:

(3) בני יששכר מאמרי ראש חודש מאמר ד אות ב

בדברי קדשו של מרן האריז"ל (שער הכוונות דרוש ליל מוצש"ק) מה שנוהגין לומר ג' פעמים שלום עליכם אחר ברכת הלבנה, כי הקטרוג הראשון (שהוא היפך השלום) היה על ידי הלבנה שאמרה אי אפשר לשני מלכים וכו' [חולין ס:]: (והנה בברכת הלבנה אנו מברכין שתתמלא פגימת הלבנה ובמהרה תהיה אור הלבנה כאור החמה ויהיה שלום וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו' [ישעיה יא ו' ג'ל]), על כן אנו אומרים זה לזה שלום עליכם, עכ"ד מרן ז"ל בקצת הוספה.

ב. כח האחדות המזוייף

(4) משנה מסכת אבות פרק ב

(ג) הווי זהירין בְּרִשׁוֹת, שְׂאִין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא לְצַרְף עֲצָמָן. נְרָאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשִׁעַת הַנְּאֻתָן. וְאִין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשִׁעַת דְּחֻקוֹ:

(5) ספר נועם אלימלך - ליקוטי שושנה

איזה היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הליל ושמאי # ושאונה לשם שמים זו מחלוקת קרח ועדתו # לכאורה היה לו לומר מחלוקת קרח ועדתו עם משה # כמו במחלוקת שלשם שמים נאמר מחלוקת הליל ושמאי...כי כן הוא הדרך של הצדיקים גמורים ואמיתים שנפשם קשורה זה בזה באהבה רבה וחביבות ואוהב את חברו יותר מגופו ולא יקנא איש באחיו בראותו גדולות חברו ישמח נפשו ויגל בלבבו ויצפה עוד לגדולתו שיתגדל ויתנשא יותר ויותר # אבל אם אנו רואים בני אדם בעלי מחלוקת שאין להם התחברות רק להמחלוקת ובערו כולם כאחד # אבל בשאר התחברות לבביהם פרודות וחלוקות ולא יוכל אחד לראות בגדולת חברו ויתאוה תאוה להיקום אשר ברגליהם זה ממנו וגדולת חברו יהי לו # זה האות שאש התבערה המצה ומריבה אשר תבער בעדתם יחד שכם אחד אין זה כי אם רע לב וזדון לבם השיאם קנאת איש מרעהו לדבר על הצדיקים עובדי ד' באמת # וזהו שאמר התנא ואיזה מחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח ועדתו רוצה לומר שהם היו ר"ן איש והתאוו כל אחד כהונה גדולה כפירש"י ז"ל ונמצא גם בניהם היה לבם פרודות וחלוקות רק נגד משה רבינו היו כולם כאחד בעצה רעה לחלוק עליו. וזהו קרח ועדתו רמז כנ"ל שהיו לב קרח ועדתו נפרדות זה מזה אבל צדיקים לבביהם דבוקות זה בזה וכל מעשיהם לשם שמים וק"ל # סליק:

(6) שמות פרק יט פסוק ב

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר.

(7) רש"י שמות פרק יט פסוק ב

ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד.

(8) שמות פרק יד פסוק י

ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'.

(9) רש"י שמות פרק יד פסוק י

נסע אחריהם - בלב אחד כאיש אחד.

(10) רמב"ם פירוש המשניות פרק א משנה ו

והחברים שלושה סוגים: חבר התועלת, וחבר הנאה, וחבר לדבר נעלה. החבר לתועלת הוא כגון חברות שני שותפין וכחברות המלך וצבאו. אבל חבר הנאה שני סוגים: חבר תענוג וחבר בטחון. חבר תענוג, הוא כחברות הזכרים לנקבות וכיוצא בזה. וחבר בטחון, הוא שיהא לאדם חבר שדעתו סומכת עליו שאינו נשמר ממנו לא במעשה ולא בדבור, ומגלה לו כל ענייניו הטוב מהן והרע בלי שיחוש ממנו שיבואהו בכך בזיון לא אצלו ולא אצל זולתו, הרי כאשר יהיה לנפש בטחון באיזה אדם עד כדי כך יהיה לו נחת רב מאוד בשיחתו וידידותו. וחבר לדבר נעלה, והוא שתהיה כמיתה שניהם ומטרתם לעניין אחד והוא עשיית הטוב, וירצה כל אחד מהם להעזר בחברו כדי להשיג אותו הטוב לשניהם יחד, וזהו החבר שצוה בקנייתו, והוא כגון חברות הרב לתלמיד והתלמיד לרב.

(11) הערה שתלויה על כותלי ישיבת קלם בחודש אלול

הנה מהידוע אמרם ז"ל (ר"ה ט"ז). "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם", וכאשר כל תוקף קיום המלוכה של בשר ודם, הוא רק כשעבדיו כולם כאיש אחד לעבודת המלך, זנו קיום המלכות, ואם ח"ו יפול פירוד בעדי המלך – ניתק קשר המלוכה, וח"ו העולם חרב, כמ"ש חז"ל (אבות ג' ב') אלמלא מוראה... איש את רעהו חיים בלעו, וא"כ אחדות הוא קיום המלכות.

ג. כח האחדות האמיתי יוצא מאת השי"ת

(12) ספר נצח ישראל - פרק לח

ודע כי אשר הוא מאחד ישראל הוא השם יתברך, אשר הוא אחד (דברים ו, ד), והוא אלקיהם, ולכך השם יתברך מאחד ישראל עד שהם עם אחד. וכמו שאנו אומרים בתפלה (מנחת שבת) 'אתה אחד ושםך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. הרי כי השם יתברך אשר הוא אחד, והוא אלקי ישראל, על ידי זה ישראל הם עם אחד.

(13) ספר תניא פרק לב

להיות גופו נבזה ונמאס בעיניו רק שמחתו תהיה שמחת הנפש לבדה הרי זו דרך ישרה וקלה לבא לידי קיום מצות ואהבת לרעך כמוך לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן. כי מאחר שגופו נמאס ומתועב אצלו והנפש והרוח מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלקי חיים. בשגם שכולן מתאימות ואב א' לכולנה ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד רק שהגופים מחולקי'. ולכך העושי גופם עיקר ונפשם טפלה אי אפשר להיות אהבה ואחווה אמיתית ביניהם אלא התלויה בדבר לבדה. וז"ש הלל הזקן על קיום מצוה זו זהו כל התורה כולה ואידך פירושה הוא כו'.

(14) ספר דברים פרק ד פסוק כט

(כט) וּבְקִשְׁתֶּם מִשֵּׁם אֱת ה' אֱלֹהֵיךָ וּמִצֵּאתָ פִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ :

(15) משך חכמה על דברים פרק ד פסוק כט

(כט) ובקשתם משם את ד' אלדיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך - הענין, דכללות ישראל המה כאדם אחד, וכל אחד מישראל אבר מן האדם הכללי, אבל אימתי, כשיש להם דבקות במרכז מקור החיים האמיתי חי העולמים יתברך, אז המה כקיום היוצאים מן הנקודה המרכזית ונמצא כי כל קו מחובר לחבירו בסבת מקורם, המרכז האמיתי השי"ת, אבל כשחטאו והן נסתרים מן השגחתו, אז כיון שאין להם דביקות בו יתברך, גם המה נפרדים זה מזה ואין להם יחס ושווי ודביקות, וזה שאמר להם ובקשתם לשון רבים ומצאת וכו' בלשון יחיד, כיון שהם כולם מחוברים אל חי העולמים המה ג"כ מחוברים זה לזה איש לאחיו ידבקו. ודו"ק.

(16) אוצרות המוסר חלק א' (שער האהבה, דף נ')

בזאת יובנו דברי אדמו"ר רי"א קומרנא ("היכל ברכה") האומר כי "ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא יט, יח) היא בגמטריא "ואהבת את ה' אלהיך" (דברים ו, ח). וזאת מפני שיש ביהודי ההוא ניצוץ אלוה ממעל, ולכן אתה מוקיר ומעדיך את נשגבות הניצוץ ההוא. ועוד אמר כי "כמוך" בגמטריא פ"ו חשבון "אלהים" אשר מתנוצץ בקרבו.

(17) שפת אמת ספר במדבר - פרשת מסעי - שנת [תרנ"ט]

משה ואהרן בחי' התורה וביהמ"ק שעל ב' אלו מבקשין שיבנה ביהמ"ק ויתן חלקנו בתורתו. משה רבינו שהוריד התורה...ואהרן הכהן הוא יסוד ביהמ"ק והקרבתו שהוא התקרבות התחתונים למעלה...ומיתת אהרן כתיב בתורה ויעל כו' בר"ח אב. כדי שזכותו יעמוד לנו בזה הזמן השפל. כענין דאיתא במרע"ה שנקבר מול בית פעור להגן בזה המקום השפל מכל המקומות כן הוכן אהרן להגן בזה החודש. ובזכותו נזכה לבנין בית המקדש כי ביהמ"ק נחרב ע"י שנאת חנם. ואהרן הוא היפוך זה לגמרי שרודף שלום ואהבה לכן הי' הוא יסוד ביהמ"ק וזכה אהרן לדורות.

(18) משנה מסכת אבות פרק ד

בן זומא אומר...איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א ב), פי מכבדי אכבד ובזי יקלו:

(19) רוח חיים (שם)

איזהו מכבד וכו' מכבדי אכבד. רוצה לומר אם מכבד כל האנשים ואינו חוקר אם הם פחותים ממנו, כי אומר בלבבו הלא בצלם אלקים המה והמה ברואי ה' וכל מה שברא לא ברא אלא לכבודו ובהכבדי אותם זהו כבוד בוראם. אם כן במכבד הזה הוא מכבד את ה', וזהו המכבד את הבריות מפאת היות כבוד ה' בזה וזהו כי מכבדי אכבד.